

การสร้างสรรคานาฏศิลป์ร่วมสมัย เรื่อง สตรีที่ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ จากเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

ธนภรณ์ แสนอ้าย, นราพงษ์ จรัสศรี

สาขาศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail: seanai.thanaporn@gmail.com, maymae_drama@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหารูปแบบและสร้างสรรค์ผลงานการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย ที่สะท้อนสภาวะจิตใจของสตรีที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์รุนแรงในเขตชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีวิธีการดำเนินการวิจัยเชิงสร้างสรรค์และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากสตรีที่ได้รับผลกระทบในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 30 คน ข้อมูลจากเอกสารตำรา สื่อสารสนเทศ การสัมภาษณ์ การสำรวจข้อมูลภาคสนาม การใช้เกณฑ์มาตรฐานศิลปิน แบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทดลองสร้างสรรค์ผลงาน จัดแสดงผลงานต่อสาธารณชน และสรุปผล

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างสรรคานาฏศิลป์ร่วมสมัยครั้งนี้ สามารถจำแนกตามองค์ประกอบของการแสดงได้ 8 องค์ประกอบของนาฏศิลป์ ได้แก่ 1) บทการแสดงใช้โครงเรื่องจริงของสตรีที่สูญเสียสามีเป็นหลัก 2) นักแสดง มีพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ที่แตกต่างกัน และเน้นนักแสดงที่อาศัยอยู่พื้นที่ภาคใต้ 3) ลีลานาฏศิลป์ ใช้เทคนิคการเต้นแบบผสมผสานทั้งนาฏศิลป์ร่วมสมัย นาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้การแสดงละคร และการเชิดหนังใหญ่ 4) เสียงและดนตรี เป็นการบรรเลงดนตรีสด 5) อุปกรณ์ประกอบการแสดง ใช้หนังตะลุงขนาดใหญ่ เป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้ความรุนแรง 6) เครื่องแต่งกาย ออกแบบให้มินิที่สื่อถึงดินแดนทางใต้ของประเทศไทย 7) สถานที่ในการแสดงและฉาก ใช้แนวคิดความเรียบง่ายในการออกแบบด้วยการใช้เก้าอี้ม้านั่งยาว 8) แสง ใช้แนวคิดทฤษฎีสี่ และทิศทางของแสงรวมถึงออกแบบให้สอดคล้องกับประเด็นที่น่าเสนอ งานวิจัยในครั้งนี้เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่เล่าเรื่องประเด็นของความรุนแรง และเป็นผลงานสร้างสรรค์จากบทสัมภาษณ์ซึ่งใช้คำสัมภาษณ์เป็นตัวกำหนดการดำเนินเรื่องรวมถึงวิธีการแสดง โดยนำเสนอผ่านรูปแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัย ที่สร้างจากมุมมองของผู้วิจัยซึ่งเป็นคนภายนอก แสดงให้กับผู้ชมที่เป็นคนภายนอกพื้นที่ได้รับชม

คำสำคัญ : การสร้างสรรค์, นาฏศิลป์ร่วมสมัย, สตรีภาคใต้, ผลกระทบทางด้านจิตใจ, เหตุการณ์ความไม่สงบ

The Creation of Contemporary Dance on the Theme of “Women Who Were Mentally Affected by the Insurgency in the South of Thailand”

Thanaporn Saen-ai, Naraphong Charassri

Fine and Applied Arts Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University.

Email: seanai.thanaporn@gmail.com, maymae_drama@hotmail.com

Abstract

The objective of this paper was to study and create contemporary dance performance that reflect the state of mind of the women who live through the violent situation in the south of Thailand. The research methodology employed a combination of quantitative and creative research. Data collection was based on a multi-disciplinary approach with data collected from interviews with 30 women who have been affected by conflict in the three Southernmost provinces of Thailand, related documents, texts, the popular media, collateral interviews, an evaluation of the components of traditional Thai dance, and completed questionnaires. The gleaned data had been analyzed, synthesized, and utilized to inform and conceive a creative project intended to be performed in public.

The results of this research revealed that the components of the creation of the new piece of contemporary Thai dance could be classified into eight parts, as described below: 1) performance script-the script is based on the true storyline of a woman losing her beloved husband; 2) performers-they came from different backgrounds, but the majority of the performers were natives of the south of Thailand; 3) choreography-contemporary dance, Thai dance, southern folk dance in Thailand, drama, and Nang Yai shadow puppet performance were all integrated; 4) sound design and music-live musical performance; 5) stage properties-large-scale Nang Yai shadow puppets were employed, symbolizing the themes of conflict and violence; 6) costumes-wardrobes were decorated with common motifs from the southern part of Thailand; 7) performing space and setting- the visual design follows the manner of simplicity by using of the benches; 8) lighting-the lighting design's colors and angles were designed to be congruent with the presented topics. The project was conceived based on interviews and utilizes content from these interviews to guide the storyline and the performance style. It was presented in the form of contemporary dance, and was based on the perspective of the researcher, who was an outsider, for audiences comprised of outsiders to the topic.

Keywords : creativity, contemporary dance, women in the South, mental impact, violent situation.

เน้นความเป็นวัง ปฏักผังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

บทนำ

เหตุการณ์ความไม่สงบในเขตชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ได้สร้างความสะเทือนใจให้กับคนไทยมาจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ปล้นปืนครั้งใหญ่ เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 ที่กองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ อ.เจาะไอร้อง จ.นราธิวาส ส่งผลให้ทางราชการประกาศกฎอัยการศึกในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ หลังจากนั้นเป็นต้นมาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เข้าสู่สถานการณ์ความไม่สงบตลอดมาเป็นเวลาต่อเนื่องกันมากกว่า 12 ปี (พ.ศ. 2547 – พ.ศ. 2559) ที่มีการลอบวางระเบิด การดักข่มยิง การเผาวัด เผาโรงเรียน ส่งผลให้มีทั้งผู้บาดเจ็บ และเสียชีวิต

เหตุการณ์ในชายแดนภาคใต้ที่มีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งมีผู้ที่ได้รับผลกระทบไม่ว่าจากการบาดเจ็บ หรือจากการเสียชีวิต ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายรัฐบาลหรือผู้ก่อความไม่สงบ จะนับถือศาสนาใดก็ตามล้วนมีผู้ที่สูญเสียทั้งสิ้น จากสถิติสะสมจำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บสะสมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2557 จำแนกเป็นรายปีพบว่า มีผู้เสียชีวิตทั้งสิ้น 6,286 ราย เหยื่อยมีผู้เสียชีวิตปีละ 571 ราย และมีผู้ได้รับบาดเจ็บทั้งสิ้น 11,366 ราย เหยื่อยปีละ 1,033 ราย คนไทยทุกคนล้วนรู้สึกถึงความสูญเสียจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ดูเหมือนว่าจะไม่มีวันสงบลงได้ แต่ทุกคนก็ยังคงมีความหวังถึงความสงบสุขที่จะหวนคืนกลับมาอีกครั้ง เช่นเดียวกับเหตุการณ์อื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกนี้ อย่างไรก็ตามยังมีกลุ่มของบุคคลจำนวนหนึ่งที่ต้องได้รับความสูญเสียที่ไม่สามารถเรียกร้องเอาสิ่งนั้นกลับคืนมาได้ บุคคลกลุ่มนั้นก็คือ ผู้ที่สูญเสียบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลอันเป็นที่รักไปในเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตชายแดน

ภาคใต้นั่นเอง สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ที่เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 15 - 44 ปี และเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงในสัดส่วน 6 ต่อ 1 คน จากสถิติ 10 ปี มีผู้หญิงที่ต้องเป็นหม้ายกว่า 2,800 คน ส่งผลให้มีเด็กกำพร้าพ่อสูงถึง 6,000 คน

สถานการณ์ความรุนแรง และการสูญเสียดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ ทำให้เกิดความเครียดและความผิดปกติทางจิตได้ เช่น อาการผิดปกติทางกาย อาการวิตกกังวล นอนไม่หลับ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพจิตใจของของสตรีผู้สูญเสียสามี ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว ความวิตกกังวล ความกลัวจากการต้องเป็นหม้ายและเลี้ยงลูกเพียงลำพัง การที่จะต้องทำหน้าที่เป็นเสาหลักของครอบครัวโดยไม่คาดคิด เป็นเหตุการณ์ที่ถือได้ว่าเป็นภาวะวิกฤตในชีวิตซึ่งเป็นความเครียดที่รุนแรงที่สุดในชีวิต ถ้าหากไม่สามารถปรับตัวได้ ก็จะทำให้เกิดความสูญเสียอย่างต่อเนื่องตามมา ทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพจิตในการดำเนินชีวิตของครอบครัว และการใช้ชีวิตในสังคม สถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับสตรีเหล่านี้เอง ที่เป็นแรงบันดาลใจและแรงผลักดันให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาและนำเสนอประเด็นของสตรีในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผ่านงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ทางด้านการแสดง

ผู้วิจัยเลือกนำเสนอประเด็นของสตรีที่กล่าวมาข้างต้นในรูปแบบของศิลปะการแสดง เพราะศิลปะการแสดงเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้กับมนุษย์มาเป็นเวลายาวนาน และสามารถถ่ายทอดหรือสะท้อนผลงานได้ถึงจิตวิญญาณและความลึกซึ้งของจิตใจมนุษย์ โดยผู้วิจัยเลือกนำเสนอในรูปแบบของนาฏยศิลป์ ซึ่งเป็นศิลปะที่เก่าแก่ชนิดหนึ่งของโลก ในยุคก่อนประวัติศาสตร์

นาฏศิลป์ถือเป็นการแสดงออก (express) ของอารมณ์ความรู้สึก (feeling) ที่แสดงออกมาในรูปแบบของกิจกรรมของมนุษย์ งานนาฏศิลป์ที่ผ่านมานั้นมีการแสดงที่ถ่ายทอดและสะท้อนความรู้สึกถึงการสูญเสีย และความโศกเศร้าเสียใจ แต่จากการศึกษาในเบื้องต้นยังไม่มีการแสดงนาฏศิลป์ที่ถ่ายทอดเรื่องราวหรือพูดถึงในประเด็นของสตรีที่สูญเสียสามีจากเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ตรงประเด็นและชัดเจน ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเสนอประเด็นของสตรีเหล่านี้ในรูปแบบทางด้านศิลปกรรมสารคดี และข่าว เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย เรื่องสตรีที่ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจจากเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่สะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ ความรู้สึก และความหวัง ที่อยู่ลึกลงไปจิตใจของกลุ่มสตรีที่ได้รับผลกระทบจากความสูญเสียที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่หลายคนอาจไม่เคยได้รับรู้หรือนึกไม่ถึง โดยนำมาเล่าผ่านงานทางด้านศิลปะการแสดงที่สื่อสารออกมาในรูปแบบของนาฏศิลป์ร่วมสมัย ผู้วิจัยคาดหวังว่างานวิจัยชิ้นนี้จะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกและความสูญเสียของสตรีที่ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจจากเหตุการณ์ความรุนแรงในเขตชายแดนภาคใต้ในประเทศไทยที่สำคัญ คือ เป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษาทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ ส่งเสริมและเป็นแนวทางให้เกิดการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์จากประเด็นของสตรีในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อค้นหารูปแบบและสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ร่วมสมัยที่พัฒนามาจากเรื่องของสตรี

ผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์รุนแรงในเขตชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรมศาสตร์แบบพหุวิทยาการ (Multidiscipline) ที่มีการผสมผสาน (Combine) และบูรณาการองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ ทัศนศิลป์ ศิลปะการละคร และมานุษยวิทยา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสาร วิชาการ ตำรา งานวิจัย บทความ วารสาร และสื่อสารสนเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. ศึกษาข้อมูลและสังเกตการณ์รูปแบบและลักษณะของการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. สัมภาษณ์ศิลปิน ครูอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
4. ลงพื้นที่สามจังหวัด ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เพื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 30 คน
5. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบและแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดงทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย
6. ทดลองปฏิบัติการสร้างสรรค์การแสดงร่วมสมัย เรื่อง สตรีที่ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจจากเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย
7. ขั้นตอนตรวจสอบผลงาน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์เป็นผู้ตรวจสอบและประเมิน พร้อมกับเสนอแนะและให้แนวทาง

ในการปรับปรุงพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

8. จัดแสดงผลงานและนิทรรศการทางด้านนาฏศิลป์ โดยมีการประเมินจากการสัมภาษณ์ ชักถาม และตอบแบบสอบถาม

9. นำข้อมูลจากการพัฒนาผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์ทั้งหมด มาประเมิน วิเคราะห์ สังเคราะห์ ออกมาเป็นบทองค์ความรู้ และสรุปผล

10. จัดทำเอกสารการวิจัย ซึ่งผ่านการตรวจสอบ และประเมินจากคณะกรรมการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ และจัดพิมพ์ เป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

ผู้เกี่ยวข้องในงานวิจัย

ผู้ที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยของการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มเป้าหมาย คือ สตรีที่ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียสามีในเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตชายแดนใต้ จำนวน 30 คน และกลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ ทางด้านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์การแสดงตามหลักการขององค์ประกอบนาฏศิลป์ 8 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การออกแบบบทการแสดง

การออกแบบบทการแสดง เป็นส่วนสำคัญ และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์ผลงาน เพราะบทการแสดงถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว หรือหลักยึดของผู้สร้างสรรค์ ผู้กำกับ หรือผู้ออกแบบ เพื่อให้งานทั้งหมดมีความสอดคล้องกัน ทั้งนี้บทในการแสดงของงานวิจัยฉบับนี้ ไม่ได้หมายถึงบทที่เป็น “บทสนทนา” (Conversation) แต่เพียง

อย่างเดียว แต่จะรวมถึงบทที่เป็น “การกระทำ” (Action) และ “บทที่เป็นนาฏศิลป์” (Dance) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 องค์ ดังนี้

องค์ที่ 1 การบอกเล่าถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับสตรีสามจังหวัดชายแดนใต้ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. สตรีที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ในท่ามกลางการก่อความไม่สงบ

2. ความรู้สึกในการรับรู้ข่าวการตายของสามีตนเองโดยกะทันหัน

3. การต่อสู้ที่เป็นต้นเหตุของการสูญเสียสามีอันเป็นที่รัก

องค์ที่ 2 สถานการณ์ที่สตรีแต่ละคนได้รับรู้ข่าวการเสียชีวิตของสามี แบ่งออกเป็น 3 สถานการณ์ ได้แก่

1. ลูกเป็นคนมาบอกกับตนเองว่าเห็นพ่อถูกยิงเสียชีวิต

2. เจ้าหน้าที่มาแจ้งข่าวการเสียชีวิตของสามี

3. การค้นหาศพสามีที่ถูกยิงและจุดไฟเผา

องค์ที่ 3 สตรีที่อยู่ในเหตุการณ์เดียวกันกับที่สามีเสียชีวิต แบ่งออกเป็น 2 สถานการณ์ ได้แก่

1. เห็นสามีถูกจู่ยิงเสียชีวิตต่อหน้าตนเอง

2. เห็นสามีถูกปืนกราดยิงเสียชีวิต

องค์ที่ 4 ความหวังของสตรีแต่ละคนที่สูญเสียสามีจากเหตุการณ์ความไม่สงบ

ในส่วนของการเล่าเรื่องนั้น ผู้วิจัยได้จัดเรียงลำดับและวิธีการเล่าเรื่องให้มีความหลากหลาย และแตกต่างกันในแต่ละองค์แต่ละช่วง เช่น ใช้กลอนโนราเล่าเรื่อง มีเพลงและดนตรีสอดแทรก มีการเล่าแบบเดี่ยว แบบคู่ และแบบกลุ่ม เป็นต้น ทั้งนี้การเล่าเรื่องอย่างไรให้สนุกนั้นขึ้นอยู่กับวิธีการ ทักษะ ประสบการณ์ และรสนิยมของผู้สร้างสรรค์แต่ละคน

2. การคัดเลือกนักแสดง

นักแสดง ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ผลงาน เพราะเป็นผู้ที่ถ่ายทอด “สาร” (Message) ที่ผู้วิจัยต้องการนำเสนอต่อผู้ชม ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญในการคัดเลือกนักแสดงเป็นอย่างมาก พิจารณาจากความเหมาะสมกับบทบาท, ความสามารถพิเศษ, ประสบการณ์ในการทำงาน, ลักษณะที่จะพัฒนาความสามารถได้, ความสัมพันธ์กับนักแสดงอื่น ๆ และความสามารถรอบตัวของนักแสดง

การคัดเลือกนักแสดงผู้วิจัยจะทำพร้อม ๆ กับการพัฒนาบทละคร โดยคัดเลือกนักแสดงหญิง 6 คน ที่มีทักษะดังนี้ 1) ทักษะทางด้านการรำ โนรา 2) ทักษะทางด้านนาฏศิลป์ไทย 3) ทักษะทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย 4) ทักษะทางด้านการขับร้อง 5) ทักษะทางด้านการแสดงละคร และนักแสดงชาย 2 คน ที่มีทักษะทางด้านนาฏศิลป์ และการเชิดหนังใหญ่ วิธีการคัดเลือกนักแสดงผู้วิจัยคัดเลือกจากนักแสดงที่มีทักษะตามที่ต้องการ โดยใช้การคัดสรรจากนักแสดงที่รู้จัก และนักแสดงที่ผู้วิจัยรู้ทักษะหรือฝีมือในด้านนั้น ๆ การที่ผู้วิจัยรู้ทักษะพื้นฐานของนักแสดงทำให้สามารถตั้งศักยภาพของนักแสดงได้ตามที่ได้ออกแบบไว้ และสามารถอธิบายเกี่ยวกับงานที่ผู้วิจัยศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันได้ง่ายมากขึ้น ส่งผลให้การสร้างสรรค์ผลงานของผู้วิจัยสามารถพัฒนาได้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. การออกแบบลีลานาฏศิลป์

การออกแบบลีลานาฏศิลป์ในครั้งนี้ ออกแบบให้ลีลา และท่ารำทุกการเคลื่อนไหว และทุกการกระทำมีความหมาย เน้นการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านทางสายตา ร่างกาย และบทสนทนา ใช้เทคนิคทางด้านการละครในเรื่องของจินตนาการ ความเชื่อ และมนต์สมมุติมาใช้ในการแสดง การแสดงเน้นการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมกันระหว่างนักแสดงกับผู้ชม ลักษณะการแสดงเป็นแบบ “นาฏศิลป์การแสดง” (Dance Theatre) เทคนิคทางด้านนาฏศิลป์จะใช้ นาฏศิลป์ต่างสกุลกัน ได้แก่ การเต้นแบบสมัยใหม่ การเต้นแบบร่วมสมัย นาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นบ้านโนรา และการแสดง (Acting) เพื่อสื่อถึงเรื่องราวของสตรีที่มีความหลากหลาย เช่น ต่างศาสนา ต่างจังหวัด ต่างครอบครัว แต่ล้วนแล้วอยู่ในพื้นที่ที่เสี่ยงอันตรายเช่นเดียวกัน และต้องการสื่อถึงอารมณ์และความรู้สึกของสตรีที่แตกต่างกันเมื่อได้รับรู้ข่าวการเสียชีวิตของสามี นอกจากนี้ยังมีการใช้เทคนิคของการเชิดหนังใหญ่ เข้ามาร่วมด้วย แต่กลวิธีการเชิดตัวหนังผสมผสานกับการเชิดหนังตะลุงของทางภาคใต้ ทิศทางการเคลื่อนไหวของนักแสดงผู้วิจัยได้ออกแบบการแสดงให้สามารถแสดงทุกทิศทาง คือ นักแสดงหันหน้าเพื่อแสดงในทุกด้านสอดคล้องกับพื้นที่ในการแสดงซึ่งผู้ชมสามารถชมการแสดงได้แบบสามด้าน (Trust stage)

ภาพที่ 1 ตำแหน่งการแสดงและทิศทางที่ใช้ในการแสดง (ภาพซ้าย) นักแสดงมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม (ภาพขวา)
ที่มา : ผู้วิจัย

4. การออกแบบเสียง

ผู้วิจัยได้ออกแบบเสียงไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. เสียงของนักแสดงที่มีทั้งบทสนทนา บทร้อง และเสียงตามความรู้สึก
2. เสียงประกอบการแสดง เพื่อสร้างบรรยากาศ บอกสถานที่ บอกเวลา และ

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และ 3. เสียงดนตรี ที่จะสะท้อนความรู้สึกของตัวละคร อารมณ์ของเรื่องราวที่เกิดขึ้น ซึ่งการออกแบบเสียงจะต้องสอดคล้องกับบทและการแสดง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลำดับการใช้เสียงของการแสดง

บท	ฉาก	เสียง / ดนตรี
องก์ที่ 1 การบอกเล่าถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับสตรีสามจังหวัดชายแดนใต้	ฉาก 1 .สตรีที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ในท่ามกลางการก่อความไม่สงบ	- เสียง ข้าวและเสียงเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น
	ฉาก 2. การรู้ข่าวการตายของสามีตนเองโดยกะทันหัน	กลองทัด ทับ โหม่ง ฉิ่ง และกรับ
	ฉาก 3. การต่อสู้ที่เป็นต้นเหตุของการสูญเสียสามีอันเป็นที่รัก	- เสียง ไซเรน รถพยาบาล ระเบิด - กลองและทับโนรา โหม่ง ฉิ่ง และกรับ
องก์ที่ 2 สถานการณ์ที่สตรีแต่ละคนได้รับรู้ข่าวการเสียชีวิตของสามี	ฉาก 1. ลูกเป็นคนมาบอกกับตนเองว่าเห็นพ่อถูกยิงเสียชีวิต	ไวโอลิน เพลง A time for us ขึ้นหลังจากนักแสดงพูดว่า “แม่ๆ พ่อถูกยิง พ่อตายแล้ว” บรรเลงจนจบการแสดง
	ฉาก 2. เจ้าหน้าที่มาแจ้งข่าวการเสียชีวิตของสามี	- เสียง “สามีของคุณเสียชีวิตแล้ว ตอนนี้ศพอยู่ที่โรงพยาบาล กรุณาไปยืนยันศพด้วยครับ” - คาริเน็ต บรรเลงหลังจากเสียงผู้ขายจบลง อิมโพรไวทจนจบเพลงกล่อมลูก - คาริเน็ต บรรเลงทั้งท่ายอีกครั้งตอนที่นักแสดงพูดจบ
	ฉาก 3. การค้นหาศพสามีที่ถูกยิงและจุดไฟเผา	ไวโอลิน บรรเลงดนตรีสด เริ่มตรงท่อนคอรัส 1 จนจบการแสดง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

บท	ฉาก	เสียง / คนตรี
องก์ที่ 3 สตรีที่อยู่ในเหตุการณ์เดียวกันกับที่สามีเสียชีวิต	ฉาก 1. เห็นสามีถูกจ่อยิงเสียชีวิตต่อหน้า	เปียนโน บรรเลงเพลง It's hard to say goodbye หลังจากที่นั่งแสดงพูด “ปัง ปัง ปัง” บรรเลงจนจบการแสดง
	ฉาก 2. เห็นสามีถูกปืนกราดยิงเสียชีวิต	คาริเน็ต บรรเลงเพลง Sadness and Sorrow หลังจากได้ยินเสียงปืน บรรเลงไปเรื่อย ๆ จนนักแสดงพูดว่า “ฉันได้รับเงินสองแสนห้า แทนการจากไปตลอดการของสามี”
องก์ที่ 4 ความหวังของสตรีแต่ละคนที่สูญเสียสามีจากเหตุการณ์ความไม่สงบ	ฉาก 1. ความหวังของสตรีแต่ละคนที่สูญเสียสามีจากเหตุการณ์ความไม่สงบ	คีย์บอร์ด บรรเลงเพลง Last Leaf falls ตั้งแต่เริ่มก่อนที่นักแสดงจะแสดง บรรเลงจนจบการแสดง
	ช่วงสุดท้ายนักแสดงโนราพูดกลอนโนรา บทเดียวกันกับบองก์แรกแต่ไม่ต้องร้อง	- เสียง ข่าวและเสียงเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ค่อยๆแทรกขึ้นมา โหม่ง เริ่มเมื่อนักแสดงเริ่มพูดกลอนโนรา
	ฉาก 2. เจ้าหน้าที่มาแจ้งข่าวการเสียชีวิตของสามี	- เสียง “สามีของคุณเสียชีวิตแล้ว ตอนนี้ศพอยู่ที่โรงพยาบาล กรุณาไปยืนยันศพด้วยครับ” - คาริเน็ต บรรเลงหลังจากเสียงผู้ขายจบลง อิมโพรไวทจนจบเพลงกล่อมลูก - คาริเน็ต บรรเลงทั้งทำนองอีกครั้งตอนที่นักแสดงพูดบทจบ
	ฉาก 3. การค้นหาศพสามีที่ถูกยิงและจุดไฟเผา	ไวโอลิน บรรเลงดนตรีสด เริ่มตรงท่อนคอร์รัส 1 จบจบการแสดง
องก์ที่ 3 สตรีที่อยู่ในเหตุการณ์เดียวกันกับที่สามีเสียชีวิต	ฉาก 1. เห็นสามีถูกจ่อยิงเสียชีวิตต่อหน้า	เปียนโน บรรเลงเพลง It's hard to say goodbye หลังจากที่นั่งแสดงพูด “ปัง ปัง ปัง” บรรเลงจนจบการแสดง
	ฉาก 2. เห็นสามีถูกปืนกราดยิงเสียชีวิต	คาริเน็ต บรรเลงเพลง Sadness and Sorrow หลังจากได้ยินเสียงปืน บรรเลงไปเรื่อย ๆ จนนักแสดงพูดว่า “ฉันได้รับเงินสองแสนห้า แทนการจากไปตลอดการของสามี”
องก์ที่ 4 ความหวังของสตรีแต่ละคนที่สูญเสียสามีจากเหตุการณ์ความไม่สงบ	ฉาก 1. ความหวังของสตรีแต่ละคนที่สูญเสียสามีจากเหตุการณ์ความไม่สงบ	คีย์บอร์ด บรรเลงเพลง Last Leaf falls ตั้งแต่เริ่มก่อนที่นักแสดงจะแสดง บรรเลงจนจบการแสดง
	ช่วงสุดท้ายนักแสดงโนราพูดกลอนโนรา บทเดียวกันกับบองก์แรกแต่ไม่ต้องร้อง	- เสียง ข่าวและเสียงเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ค่อยๆแทรกขึ้นมา โหม่ง เริ่มเมื่อนักแสดงเริ่มพูดกลอนโนรา

5. การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง
อุปกรณ์ประกอบการแสดงในงานวิจัยครั้งนี้
ผู้วิจัยเลือกออกแบบ และสร้างหุ่นตะลุงผู้ชาย
2 ตัว เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกออกแบบหุ่นตะลุง
เพราะหุ่นตะลุงเป็นศิลปะพื้นบ้านของทางภาคใต้
ซึ่งมีความเหมาะสมกับงานสร้างสรรค์ในครั้งนี้
ในการออกแบบ และสร้างหุ่นตะลุงในครั้งนี้

ได้สร้างให้มีขนาดใหญ่กว่าปกติ และออกแบบให้
หุ่นตะลุงมีลักษณะเป็นรูปคน หุ่นตัวแรกเป็น
ชาวไทยพุทธให้ถือขวาน และหุ่นตัวที่สองเป็น
ชาวไทยมุสลิม ให้ถือกริช ลักษณะการเชิดจะ
คล้ายกับหนังใหญ่ แต่มีวิธีการจับด้ามของที่เชิด
แคบกว่า ผู้วิจัยออกแบบหุ่นตะลุงให้สามารถ
ขยับแขนได้ ตัวหุ่นตะลุงมีความสูง 1 เมตร

ภาพที่ 2 หุ่นตะลุงที่ออกแบบสำหรับการแสดงในงานวิจัย
ที่มา : ผู้วิจัย

6. การออกแบบเครื่องแต่งกาย
ผู้วิจัยออกแบบเครื่องแต่งกายโดยคำนึงถึง
บทบาทของตัวละครที่แสดง การเคลื่อนไหวของ
ร่างกาย (Movement) และการออกแบบสีลา
ทางด้านนาฏศิลป์ นอกจากนี้ยังได้นำแนวคิด
ทางด้านสัญลักษณ์ และทางด้านทัศนศิลป์เข้ามา
ช่วยในการออกแบบ เช่น การเลือกโทนสีของ
เครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยเลือกใช้โทนสีน้ำตาล เพราะ

ผู้วิจัยกำลังพูดถึงเรื่องที่เกิดขึ้นในดินแดนชายแดน
ใต้ ซึ่งสีน้ำตาลก็ให้ความรู้สึกของพื้นดิน และ
เลือกสีดำ เพราะเป็นสีที่ให้ความรู้สึกความเศร้า
โศก เสียใจ และความตายผู้วิจัยได้ออกแบบ
ชุดการแสดงออกเป็น 4 ชุด ได้แก่ 1) สตรีภาคใต้
2) ผู้เล่าเรื่อง ได้แรงบันดาลใจมาจากชุดโนรา 3)
ผู้เชิดหุ่นตะลุง 4) นักดนตรี

ภาพที่ 3 เครื่องแต่งกายนักแสดงสตรีภาคใต้ ไทยมุสลิม (ภาพซ้าย) กับ ไทยพุทธ (ภาพขวา)
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 4 เครื่องแต่งกายผู้เล่าเรื่อง (ภาพซ้าย) และเครื่องแต่งกายผู้เชิดหนังตะลุง (ภาพขวา)
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 5 เครื่องแต่งกายนักดนตรีผู้ชาย (ภาพซ้าย) และนักดนตรีผู้หญิง (ภาพขวา)
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 6 การออกแบบฉากและสถานที่ในการแสดง

ที่มา : ผู้วิจัย

7. การออกแบบฉากและสถานที่ในการแสดง

ผู้วิจัยได้ออกแบบฉากในการแสดง โดยคำนึงถึงโจทย์ที่ต้องการสื่อสารถึงดินแดนภาคใต้ที่เต็มไปด้วยท้องทะเล สะพาน ภูเขา ผู้วิจัยนำแนวคิดทางด้านสัญลักษณ์ในการแสดงมาช่วยในการออกแบบ โดยนำสัญลักษณ์ของสะพาน และน้ำทะเล โดยใช้เก้าอี้เหล็กยาว มาเรียงต่อกันเป็นทางเดิน สื่อความหมายแทนสะพาน ส่วนภูเขาก็นำแนวคิดและออกแบบให้มีพื้นที่ต่างระดับ นอกจากจะเป็นสัญลักษณ์ของภูเขาแล้วยังช่วยให้การแสดงมีมิติมากยิ่งขึ้น ส่วนพื้นที่ที่ใช้แสดงเนื่องจากพื้นที่ในการแสดงเป็นแบบโถง และ

ด้านข้างเป็นโครงสร้างแบบเหล็กและตะแกรง ออกโทนสีแดงและน้ำตาลดำ ดังนั้นผู้วิจัยจึงออกแบบฉากให้เป็นแบบโครงสร้างและเลือกใช้วัสดุที่เข้ากับสถานที่

8. การออกแบบแสง

ออกแบบให้สอดคล้องกับการออกแบบฉาก เช่นการใช้ไฟสีน้ำเงินแทนน้ำทะเลโดยติดตั้งใต้เก้าอี้ยาวที่แทนความหมายของสะพาน ออกแบบแสงให้สอดคล้องกับอารมณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการแสดง สีของแสงที่ใช้ก็ยังคงอยู่ในโทนเดียวกันกับการออกแบบชุด และฉาก คือ น้ำเงิน แดง ขาว

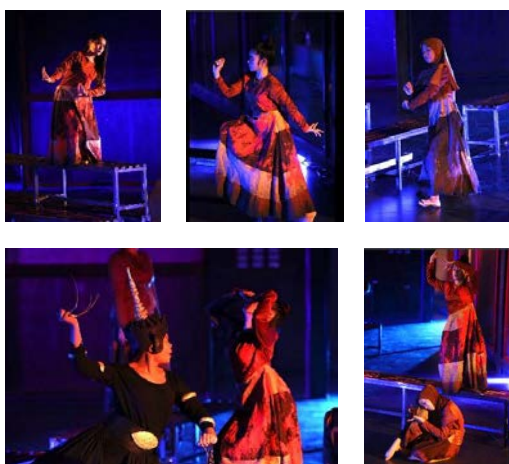

ภาพที่ 7 ภาพการออกแบบแสงในการแสดง
ที่มา : ผู้วิจัย

การนำเสนอผลงานการแสดง

การนำเสนอผลงานการแสดง ผู้วิจัยได้มีการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สุนัขบัตร และจัดนิทรรศการ โดยได้ทำการแสดงผลงานในวันที่

2 และ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ระยะเวลาในการแสดงประมาณ 45 นาทีจำนวน 2 รอบ ณ ห้องโถง ชั้น 1 ตึกคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 8 ภาพการแสดงองค์ที่ 1 ในวันที่ 3 พฤศจิกายน 2559
ที่มา : ผู้วิจัย

เน้นความเป็นวัง ปู่ศรีของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

สรุปและอภิปรายผล

การสร้างสรรคานาฏศิลป์ร่วมสมัย เรื่อง สตรีที่ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจจากเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าเพื่อหาแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยผู้วิจัยได้ตั้งคำถามเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและค้นหาแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ โดยศึกษาหลักการของแนวคิด ดังนี้ แนวคิดสตรีนิยม แนวคิดมานุษยวิทยา วัฒนธรรมแนวคิดการสร้างสรรคงานร่วมสมัย แนวคิดทางด้านศิลปะการละคร แนวคิดสัญลักษณ์ วิทยาในการแสดงนาฏศิลป์ แนวคิดทางด้านศิลปะแบบ เอ็กซ์เพรสชันนิสม์ และแนวคิดทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจมาจากเรื่องของสตรีที่ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจจากการสูญเสียสามีไปในเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 30 คน ส่วนการออกแบบทางนาฏศิลป์ ผู้วิจัยใช้หลักการที่บูรณาการศาสตร์ทางด้านศิลปกรรม ได้แก่ ทางด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ ทัศนศิลป์ และศิลปะการละคร มาสร้างสรรค์ผลงานที่สื่อสารในประเด็นดังกล่าว ซึ่งผลงานสร้างสรรค์ในครั้งนี้มีรูปแบบการเต้นแบบผสมผสานทั้งการเต้นแบบสมัยใหม่ การเต้นแบบร่วมสมัย นาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นบ้านโนรา การเต้นแบบเดี่ยว และเป็นกลุ่ม การแสดงสด และการเซตหน้า ความหลากหลายที่เกิดขึ้นนี้ไม่ได้ทำให้การแสดงขาดเอกภาพ แต่กลับส่งเสริมให้การแสดงชิ้นนี้ สื่อประเด็นและสะท้อนสภาวะความรู้สึก รวมถึงเรื่องราวของกลุ่มสตรีที่ประสบกับเหตุการณ์ที่รุนแรงจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก และการที่ต้องอยู่ในพื้นที่ที่เสี่ยงอันตราย ทั้งนี้ การเลือกสรรว่าจะใช้เทคนิคในการแสดง หรือกลวิธีในการนำเสนอแบบใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับทักษะ ประสบการณ์ และรสนิยมของผู้สร้างสรรค์ผลงาน

เอง ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะใช้หลักการและทฤษฎีต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการสร้างสรรค์ผลงาน แต่ในฐานะของศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานก็ไม่ควรยึดติดกับหลักการหรือทฤษฎีมากเกินไป เพราะจะทำให้ความคิดอยู่ในกรอบ หรือที่เรียกว่า “ติดกรอบ” จนไม่สามารถสร้างสรรค์สิ่งที่แปลกใหม่ได้ หรือกลัวที่จะทำผิดพลาดเกินไป ดังนั้นตัวศิลปินหรือตัวผู้สร้างสรรค์เองควรหา “ความพอดี” ในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อให้ได้ผลงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่ทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ที่มีคุณภาพ ทั้งทางด้านวิชาการและความคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

การสร้างสรรคานาฏศิลป์ร่วมสมัย ที่ต้องมีการทำงานหรือการเก็บข้อมูลกับบุคคลในประเด็นที่อาจส่งผลกระทบต่อความรู้สึกหรือความปลอดภัยของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัย ดังนั้นจึงควรมีการวางแผนในการดำเนินงานและเตรียมหัวข้อในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า โดยอาจปรึกษาแพทย์ผู้เชี่ยวชาญหรือคนในพื้นที่ที่เก็บข้อมูล ในส่วนของการเผยแพร่ข้อมูลควรทำอย่างระมัดระวัง ทั้งนี้ในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานไม่ควรยึดติดกับทุกรายละเอียดของข้อมูลมากเกินไป เพราะอาจทำให้มีประเด็นในการนำเสนอมากเกินไป ควร ส่งผลให้ประเด็นหลักในการนำเสนอไม่ชัดเจน ทั้งนี้การวิเคราะห์และการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลต่าง ๆ ก็จะช่วยให้อ่านผลงานได้สะดวก รวดเร็ว และตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การศึกษาค้นคว้าที่ได้หลังจากการปฏิบัติการทดลองในการสร้างสรรค์ผลงานก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ในประเด็นดังกล่าว สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับเต็ม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2560 และได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาต่อจากกองทุนพัฒนาบุคลากรมหาวิทยาลัยทักษิณ ประจำปีงบประมาณ 2557

Ruangdach, K., Gama, A., Choawsuansri, P., & Saungkaew. (2013). Factors in Predicting the Quality of Life of Those Affected by the Insurgency in Yala. **Princess of Nradhiwas Universiti Journal**. Year 5th (Vol.2), 16.

References

- Charassri, N. (2016). **History of Wester Dance**. (2thed). Bangkok: Chulalongkron University.
- Panatsee, S. (2014). **Summary of the insurgency in the provinces of Southern border in 2014: It is the year with the least violent incidents in the past 11 years. December 27th, 2014**. Deep South. [25 September 2015] from <http://www.deepsouthwatch.org/node/6596>
- Pusu, W. (2014). **6,000 orphans and 2,800 widows: these tell us that the violence in the South must be stopped**. Isranews Agency. [25 November 2014] from https://www.isranews.org/content-page/67-south-slide/34676-orphan_34676.html